

קולנוע

פסטיבל ירושלים

המלכפונים בשער

הקורבן - נמל קורבן לתעלולי ההסצה

ובכן, סליחה תקלה. הסרט האחרון של אנדרי טארקובסקי (העולם הזה 18.6.86) לא יגיע לפסטיבל ירושלים, משום שהעותק היחיד המתורגם לאנגלית נסע לאמריקה באופן רחוף, כדי להתייצב אצל פרנסיס פורד קופולה להקרנה פרטית. אם יפוש המאסטרו את חסותו עליו, יש סיכוי שהסנדק מסדרנצ'סקו יוציאו לאור בארצות-הברית בצורת אירוע, דוגמת נפוליאון של אבל גאנס, שאותו איורר קופולה מן הנפסלין. אבל גם נוסטאלגיה (ראה שערן בעמוד הסמוך) הוא תרגיל חשוב מספיק להכרת טארקובסקי.

מה שמקווים שלא ילווה בהפתעות של ביטולים היא נוכחות האורחים, שהבולטים ביניהם, הבימאי כו'וטוף זאנוסי (שנת השמש השקטה), הבימאית ההונגרית אריקה סאטו (אליזיום) אכסל קורטי (ברוכים הבאים לווינה) אניישה הולאנד (קציר הזעם), לא לשכוח את האורחים החשובים האחרים — התל"אביניים העולים לירושלים בהמוניהם, ואשר פסטיבל-ישראל, שחגג בעיר הקודש לפני שבועיים בלבד, ראה אותם חוזרים כשירות אדירות לתליאביני מדי לילה, אחרי ההצגה.

בימאי קונצ'לובסקי (ממושמק) עם רחל גולן הלך וחזר, משני צידי מסך-הברזל

רוברטס. את השניים האלה בחרתי דווקא משום שמעולם לא הופיעו בתפקידים דומים. ג'ון וייט התנגד בהתחלה, אבל שוכנע לבסוף. אריק רוברטס? הוא ילד כישרוני במת. כליכך לא דומה לעצמו.

הפרטה קפואה. קונצ'לובסקי מודה שהיה קר, היה קשה. אבל לא יותר קשה מאשר לביים סרט, כל סרט. זה המיקצוע. מה שהיה מפחיד ממש היו המינהרות: הן היו עמוקות, ארוכות, אפלות ומצחינות. והנורא מכל — לעולם לא ידעתי אם השחקן שלי, שנעלם בתוכן כשהוא רכוב על רכבת רוהרת, אכן ייצא מהן חי, בריא ושלם.

גישמתי היתה פורחת כל אימת שהרכבת היתה צוללת לתוך המינהרה. הייתי יכול רק להתפלל שאראה אותה יוצאת. והעיקר — את השחקן שלי.

— השחקנים לא פחדו? כנוראי פחדו. אבל

להם נציגים מכובדים במערב. כעיקר אם הם שומרים על נימוסים ועל פיהם.

דוגמה: האם ברכת לחופש כיוונת למצב פוליטי מסוים, שבו החופש הוא רק אשליה? תשובה: כל מה שאומר לך לא יהיה נכון. אין בעולם מצב לא פוליטי. זה לא אומר שכדי לנקוט עמדה פוליטית צריך להצהיר הצהרה גדולה. סיפורו של קורוסאווה עשוי להתרחש במאה ה-17, כמו בתקופתנו. לא שיניתי את התסריט המקורי במהותו, למרות העובדה שעברתי אותו גילגולים ועיבודים. רציתי לשמור על המימד הטראגי שלו. הרי קורוסאווה עושה שקספיר בקולנוע.

קונצ'לובסקי אינו מפונק. קיבל כאהבה את החוב המוסרי לאמן היפאני הרגול ועבר קשה לממש חלום, שבריאיותו של קורוסאווה לא עמדה בו. מאז נודע על התסריט, שהחזק כאן שאין לה הופכין על-ידי חברת אמבסי, לטש אליו עיניים יותר מעשר שנים. שלח שליחים. פרנסיס פורד

אנדרי קונצ'לובסקי:

"אני אראה

למנחם גולן

איך להפיק

את הסרטים

של עצמו!"

לרגע נדמה שהאזניים מטעות אותך — אנדרי קונצ'לובסקי, בימאי מאהביה של מריה ורכבת לחופש, טוען שיש לו חלום: לבוא לישראל ולהפיק כאן סרט. להפיק, לא לביים. איוה סרט? מוקדם מדי לספר. אבל הוא מוכן לגלות דבר אחד: הוא רוצה להפיק בתנאי שמנחם גולן יביים: "אני רוצה להראות למנחם שאני מופיק יותר טוב ממנו כשכיל הסרטים של עצמו. הוא רוצה לעשות סרטים מהר מדי. ואני אומר לו — לאט, לאט. תנוח חמש דקות, ואז תצלם."

כך סיפר לי אנדרי קונצ'לובסקי, על המירפסת של בית-המלון קרלטון, לפני שלושה שבועות בקאן. היה זה בערב הבכורה החגיגית של רכבת לחופש, שהקרנתו בישראל החלה גם כן באותו שבוע והוא הגיע במיוחד כטיסה ישירה מטוקיו, שם נערכה הקרנה מוקדמת של הסרט לעיתונות. הוא הגיע בלי מנוחה, ללא שינה, ולמען האמת — אפילו בלי מיכנסים. לכן התנצל, הלך לקנות מיכנסים, איחר לראיון, אבל לא ביטל אותו.

וייט, דהימורנאי ואריק רוברטס תפקידים המנוגדים לאופיים

לישון יספיק מתי שהוא, בעוד כמה חודשים. בינתיים ידיו מלאות עבודה, ולא כמולדתו. הוא אחד מבני-המזל שהצליח לעזוב את ברית-המועצות בלי מריבה קולנית (כמו שעשה טארקובסקי, החולה היום בפאריס).

לקונצ'לובסקי, כעמיתו הפולני כו'וטוף זאנוסי (שמבשרים על בואו לירושלים), יש הכישרון לא רק לעשות סרטים כי אם גם לתמרן החוצה והביתה משני צידי מסך-הברזל. זאנוסי הוא ריפלוטמ זחיר, קונצ'לובסקי, כמותו. בעל כושר-הישרדות וקסם אישי עצום. אשתו הצרפתייה יכתה אותו ברשות לחיות לפעמים בחוץ-לארץ, והפעמים הפכו להרגל. כסך הכל מרגישים השילטונות הסובייטיים בנוח כשיש

"הוא רוצה לעשות סרטים מהר מדי

ואני אומר לו: תנוח חמש דקות!"

אין כמו האמריקאים. הם מתוחכמים, מתקדמים ומשוכללים. הכפילים שלנו לא נועדו רק להחליף את השחקנים הראשיים. הם נועדו להדגים לשחקן שאין לו ממה לפחד. להסביר לו מה בר ביצוע ומה הומנה להתאכרות.

ואף על פי כן היה הסרט זול יחסית — 8 מיליון דולר. "אחת המעלות של קאנון הם התקציבים הנמוכים. בעיניי, זוהי ערובה לחופש אישי ביצירה. נשמע משונה? אבל ככל שהתקציב עולה, אני מרגיש יותר מחוייבות להחזיר יותר כסף לקופה. יותר כסף משמעו שהמפיקים יותר אוכססיביים, יותר שולטים כן, יותר מלכות בשיבילך. פחות כסף — יותר חופש."

לפי המישוארה הזאת הוא מביים לפחות עוד ארבעה סרטים בשביל קאנון. האחד, אנשים ביישנים, שכבר דיבר בו; השני שאותו גמר כבר, דואט לאחד עם ג'ולי אנדריוס, אלן בייטס ומקס פון-סידורב, לפי להיט היאטרלי ידוע של תום קמפינסקי (אותו קמפינסקי, שבשם מישפחתו נקרא המלון המיוחס ביותר בברלין); השלישי — סדרת טלוויזיה על איליהממון ומשפחתו, גטי הגדול; והרביעי — חקירה על אזרח מעבר לכל חשד. בגריסה האמריקאית עם אל פאצ'ינו.

אבל הוא לא יותר על מישרת מפיק אצל הבימאי גולן: "הוא אדם שהתחיל משום דבר, אבל יש לו אף טוב וטעם טוב. הוא צריך מפיק טוב!"

קופולה ותום לארי, ירדים אישיים של הבימאי היפאני נסעו ליפאן לדבר איתו. לבסוף באו כדברים עם מפיק התיאטרון הניו-יורקי הידוע הנרי וינשטיין לכתוב ביחד גרסה אמריקאית. כל הפילוסופיה כבר היתה שם. אבל ההתנהגות של הגיבורים היתה יותר מדי יפאנית, נזכר.

התחלנו לעבוד עם פול זינדר, חתן פרס פוליצר, אחר כך עם תסריטאי יוגוסלוי. וכיניתיים, שעה שגמרתי את מאהביה של מריה, נתתי לכמה שחקנים לקרוא את התסריט. יש לי כישרון לא למצוא חן בקריאה ראשונה בעיני השחקנים שאני רוצה בהם. משום מה, דווקא האמריקאים לא יודעים לקרוא בין השורות, והעובדה שאני אוהב ללהק אותם כניגוד לאופיים מפחידה אותם.

הגעתי לפסטיבל ונציה, וגולן, שהיה מרוצה ממריה, כבר חיכה לי עם הפרוייקט הנא שלנו (אנשים ביישנים, ג'יל קלייבורג וברברה הרשי). אני נתתי לו את תסריט הרכבת. לא חלפו שעתים והוא צילצל אליי: פנטסטי! אנתנו עולים על הרכבת..."

חבר אחר של קונצ'לובסקי, רוברט דובאל, שהיה עסוק באותו זמן, רגל לשרך בינו ובין אד באנקר, אחר המכיר היטב את הכלא האמריקאי. הוא ישב בו 17 שנה באשמת סחר בסמים. כתב גם שלושה ספרים שאחד מהם הסרט בינתיים עם ראטטון הופמן. הוא מגלם בסרט את תפקיד האסיר יונה, המפחד לברוח עם ג'ון וייט ואריק

חמליץ

לסרטים המוצגים

בפסטיבל ירושלים

ברצועת החוף בינתיים מתחילה, לאירישמית, עונת המלפפונים. הסרטים המתחדשים אינם ראויים לתשומת-לב מיוחדת: הבוסטונים של גיימס אייבורי לא ניצל משיעמום טוטאלי, לא בעזרת הופעתם של ואלנסה רדגרייב וכריסטופר ריב, רומאן בברלין הוא דקאנדנס חסר-שיניים של הבימאית ליליאנה קאוואני.

האירוע היחיד החשוב מעבר לכל חשיבות אחרת הוא עדיין הקרנת שואה במסיואן תל-אביב, בתיקווה שהחופש הגדול יספק זמן די והותר לממונים על מערכת-החינוך לחייב את הכללת סירטו של קלוד לנצמן בלימודי-החובה בתוכנית-הלימודים.

תדרוך

חובה לראות

תליאביב: שיגעון של לילה. נשיקת אשת העכביש. הטנגו האחרון בפאריס. ראן. זיכרונות מאפריקה.

ירושלים: נשיקת אשת העכביש. זיכרונות מאפריקה. שיגעון של לילה.

חיפה: מסע-עסקים של אבא. נשיקת אשת העכביש.

תליאביב:

*** **ראן** (דיזנגוף 3, יפאן): אחד הסרטים הגדולים של זמננו, בלא כל הגזמה. מאסטרו יפאני מעניק טיפול נוסף וכמה רבדים נוספים לסיפורו הטראגי של שוקספיר על מלך שיכור כוח המנושל מנכסיו על-ידי יוצאי חלציו.

*** **שיגעון של לילה** (גת, ארצות-הברית, מוצג גם ברון, ירושלים): פקיד מרובע חוצה את הגבול בתוך ניו-יורק ומגלה את הטיורף האורבאני וחוסר-האונים של היחיד.

*** **נשיקת אשת העכביש** (דיזנגוף 1, בראזיל, מוצג גם ברון, ירושלים): ובשבת, חיפה: כדאי לראות בעיקר כדי לעקוב אחרי גידולו של שחקן קולנוע ותיאטרון נפלא ושמו ויליאם הרט שאפשר לראותו גם בהקרנה מחודשת של כחום הגוף). זהו אחד המרתקים והמעניינים בשחקני ארצות-הברית, המעניק עומק, אנושיות וסימפטיה לדמותו של הומוסקסואל פאראנואי.

עדנה פיינרו